

Другі тып скарачэння слова для сістэм тэрміна – акронімы. Аналіз лексічных адзінак у галіне сеткавых тэхналогій паказаў, што яны займаюць вялікае месца ў складзе гэтай сістэмы тэрмінаў. Так, акронімы – гэта розныя пачатковыя абрэвіятуры, як элементарныя (гука-літарныя), так і сегментаваныя (складаныя абрэвіятуры). Гэта абазначае, што адпаведны знак для выдзялення абрэвіатур у асобны клас з’яўляецца прыкметай «ініцыяльнасці».

Акронім падобны на звычайнае слова, якое выражаецца перш за ўсё на фоне яго вымаўлення. Статыстычныя даследаванні навукова-вучэбнай літаратуры паказалі, што як ініцыяльныя абрэвіятуры, так і акронімы займаюць важнае месца ў тэрмінасістэме сеткавых тэхналогій. Сярод скарачэнняў вялікую колькасць прадстаўляюць назвы арганізацый, сістэм, моў праграмавання, напрыклад, *Algol* (акронім ад *ALGOrithmik Language*), *APL* (скрачэнне ад *A Programming Language*), *Cobol* (акронім ад *COmmon Business Oriented Language*), *Lisp* (акронім ад *LISt Processing*), *Simula* (акронім ад *SIMUlation Language*) і іншыя.

Важным патрабаваннем да абрэвіатур і акронімаў з’яўляецца спадручнасць іх вымаўлення і гарманічнасць. Менавіта пры стварэнні назваў сістэм і праграм данае патрабаванне даволі часта ўлічваецца.

Такім чынам, абрэвіятуры з’яўляюцца вялікай крыніцай папаўнення тэрмінасістэмы сеткавых тэхналогій.

Неабходнасць міжнародных зносін спецыялістаў у сувязі з тэндэнцыяй да інтэрнацыяналізацыі навуковых даследаванняў, з пашырэннем абмену навукова-тэхнічнай інфармацыяй адлюстроўваецца ў росце прэстыжу інтэрнацыянальнасці або падабенства па форме і супадзенні па зместу тэрмінаў сеткавых тэхналогій, якія выкарыстоўваюцца на некалькіх нацыянальных мовах. Гэтая тэндэнцыя адлюстроўвае неабходнасць узгаднення патрабаванняў навуковай дакладнасці, з аднаго боку, і практычнай сцісласці – з другога.

Літаратура

1. Буракова, М. У. Беларуская мова. Тэхнічная тэрміналогія : вучэб. дапаможнік / М. У. Буракова. – Мінск : РІВШ, 2016. – 264 с.
2. Новожилов, Е. О. Компьютерные сети : учеб. пособие / Е. О. Новожилов. – М. : Academia, 2017. – 288 с.
3. Таненбаум, Э. Компьютерные сети / Э. Таненбаум. – СПб. : Питер, 2019. – 960 с.

СЕМАНТЫЧНЫЯ АДМЕТНАСЦІ ТЭРМІНАЛОГІІ КАМП’ЮТАРНЫХ ТЭХНАЛОГІЙ

А. Ю. Пятрова, А. А. Будкоўская

Установа адукацыі «Гомельскі дзяржаўны тэхнічны
ўніверсітэт імя П. В. Сухого», Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік канд. філал. навук, дац. М. У. Буракова

Мова камп’ютарных тэхналогій з’яўляецца адной з найбольш дынамічных пластоў спецыяльнай лексікі, якія сёння інтэнсіўна развіваюцца. Многія тэрміны выходзяць з ужытку, больш не фіксуюцца ў спецыяльных слоўніках, а на іх месцы з’яўляюцца новыя паняцці і тэрміны, якія цалкам мяняюць дэфініцыі.

У сувязі з гэтым паўстае пытанне аб адэкватным перакладзе дадзеных тэрмінаў на беларускую мову, рэпрэзентацыі ў навукова-вучэбных тэкстах і фіксацыі ў лексікаграфічных крыніцах.

Аб'ектам даследавання нашай работы сталі спецыяльныя лексічныя адзінкі ў галіне камп'ютарных тэхналогій, а мэта – выявіць іх семантычныя адметнасці і асноўныя спосабы намінацыі.

Вывучэнне сучасных тэрмінаў не можа абмежавацца выяўленнем іх уласных прыкмет, таму што тэрміны павінны супастаўляцца, з аднаго боку, з адзінкамі неспецыяльнай лексікі, а з другога боку – з іншымі лексічным элементамі, а таксама супрацьпастаўляцца і тым і іншым.

У цяперашні час налічваецца вялікая колькасць азначэнняў паняцця тэрмін, але тым не менш змест тэрміна не высветлены да канца. Прапануем лічыць тэрмінам камп'ютарных тэхналогій лексічную адзінку пэўнай мовы для спецыяльных мэт, якая «суадносіцца з родавым паняццем, мае дэфініцыю з тэрміналагічных адзінак той жа сістэмы, характарызуецца рознымі ўзроўнямі тэрміналагічнасці ў залежнасці ад віду маўлення, уваходзіць у слоўнікавы фонд мовы» [1, с. 6].

Тэрміны з'яўляюцца семантычным ядром спецыяльнай мовы і перадаюць асноўную інфармацыю. Тэрмінолагамі вылучаюцца тры асноўныя функцыі тэрміна: намінатыўная, дэфінітыўная, намінатыўна-дэфінітыўная. У якасці асноўных прыкмет тэрміна вылучаюць сістэмнасць, адназначнасць, дэфінітыўнасць, нейтральнасць і нейтральнасць да кантэксту. Аднак дадзеныя патрабаванні варта разглядаць не як бяспрэчная, а як пажаданае патрабаванне да характарыстыкі тэрміна.

Тэрміналогія камп'ютарных тэхналогій – гэта частка слоўнікавага складу мовы, якая ахоплівае спецыяльную лексіку (якая прымяняецца ў сферы прафесійнай дзейнасці). Як і іншыя тэрміналагічныя сістэмы, тэрміналогія камп'ютарных тэхналогій будзе на агульных лексічных, граматычных і словаўтваральных заканамернасцях і прынцыпах агульналітаратурнай мовы. Так, большая частка простых і вытворных тэрмінаў сферы камп'ютарных тэхналогій утворана шляхам тэрміналагічнага пераасэнсавання агульналітаратурных слоў. Такім чынам, уяўляецца правільным разглядаць семантычныя ўласцівасці тэрміна з пункту гледжання іх матываванасці. З пункту гледжання формы, тэрмін можа быць цалкам матываваным, часткова матываваным і нематываваным. Аб прапорцыях колькасці матываваных і нематываваных слоў цяжка разважаць, паколькі слоўнік адкрыты для наватвораў і запазычанняў, дзякуючы чаму змяняецца склад не толькі матываваных, але і нематываваных слоў.

Вядома, што асноўнай мовай-крыніцай папаўнення спецыяльнай лексікі камп'ютарных тэхналогій з'яўляецца англійская. Пры перакладзе тэрмінаў з англійскай мовы прымяняюцца наступныя асноўныя тыпы перакладу ў залежнасці ад канкрэтнай сітуацыі:

1) транскрыпцыя або транслітарацыя (*дысконакт* – *disconnect*, *рэфакторынг* – *refactoring*, *стэк* – *stack*, *бэнч* – *bench*, *ворд* – *word*, *кодар* – *coder*, *манінг* – *mapping*);

2) калькаванне: *кастомны* – *custom*, *апенсорс* – *open source software*, *працінгаваць* – *ping*, *сейвіць* – *save*, *натыўны* – *native*, *пушыць* – *to push*, *софт* – *software*, *гугл* – *google*);

3) апісальны пераклад і пераклад пры дапамозе падбору семантычнага эквівалента: *распрацоўшчык* – *developer*, *таблетка* – *crack*, *спасылка* – *link*, *псеўданім* – *nickname*, *тэсціроўшчык* – *Quality Assurance*, *каскадныя табліцы стыляў* – *Cascading Style Sheets*, *сціскаанне дадзеных са стратамі* – *Lossy compression*).

Акрамя тэрмінаў у вучэбнай літаратуры ў галіне камп'ютарных тэхналогій адносна шырока прадстаўлена яшчэ адна катэгорыя спецыяльнай лексікі – прафесіяналізмы. Яны функцыянуюць у мове для спецыяльных мэт, а некаторыя спецыялісты адносяць іх да тэрміналогіі, да яе перыферычнай часткі, як сукупнасць адзінак, якія часткова валодаюць неабходнымі функцыямі тэрмінаў.

На думку А. І. Галаванавай, прафесіяналізмы – адзінкі вуснай прафесійнай камунікацыі, якія больш натуральныя па паходжанні, паколькі даволі часта заснаваныя на пачуццёвым успрыманні. Тым не менш яны называюць спецыяльныя паняцці і прадметы. Прафесіяналізмы часта ствараюцца на аснове тэрмінаў, каб надаць ім больш яркую, эмацыянальную афарбоўку. Такім чынам, яны з’яўляюцца сацыяльна абумоўленай з’явай [2, с. 59]. Прафесіяналізмы займаюць важнае месца ў гістарычным плане ў працэсе першаснай намінацыі. Адрозніваць прафесіяналізм ад тэрміна можна ў выніку аналізу характара намінацыі: прафесіяналізм выкарыстоўвае нязначную прыкмету ў аснове намінацыі, а ў аснову намінацыі тэрміна пакладзены найбольш значныя прыкметы. З цягам часу, калі з’яўляецца больш інфармацыі пра сутнасць названага аб’екта, прафесіяналізм можа быць заменены на тэрмін.

Сярод прафесіяналізмаў выдзяляюць два віды:

- уласна прафесіяналізмы (*вінчэстар, семантычная памылка, камп’ютар, камандны радок, вісячы радок, драйверы, вектарны відарыс, Баг і іншыя*);
- камунікатыўныя прафесіяналізмы (*біты, мыла, піратка, рэпа, сабака, інфакцыган, раяль, веласіпед, лікбез і іншыя*).

Так, уласна прафесіяналізмы адлюстроўваюць спецыфічныя механізмы пазнання падчас прадметна-практычнай дзейнасці, а камунікатыўныя прафесіяналізмы ствараюцца з рознымі практычнымі мэтамі (моўная эканомія, стылістычнай афарбоўка і іншыя). Мноства прафесіяналізмаў ствараецца з дапамогай метафарычнага або метанімічнага пераносу. У сувязі з гэтым ім, у адрозненне ад тэрміна, уласціва мнагазначнасць і семантычная нявызначанасць. Уласна прафесіяналізмы могуць набыць нарматыўны характар і стаць часткай тэрміналагічнай сістэмы.

Асобна ад прафесіяналізмаў вылучаюць прафесійныя жарганізмы, якія менш за ўсё набліжаны да тэрмінаў. Яны не могуць набыць нарматыўны характар і часта служаць у якасці ацэначных адзінак, якія ўжываюцца ў якім-небудзь прафесійным калектыве, напрыклад: *выкаціць – ‘апублікаваць або зрабіць даступным штосьці’; кірпіч – ‘непрацуючая або зламаны прылада (напрыклад, непрацуючы тэлефон)’; сметніца – ‘кошык (тэчка) для выдаленых файлаў і тэчак’; кастыль – ‘часовае выпраўленне памылак на хуткую руку ў сціслы тэрмін’; дровы – ‘драйверы’; балванка – ‘чысты (незапісаны) кампакт-дыск’; прашыўка – ‘убудаванае праграмнае забеспячэнне, якое працуе непасрэдна на прыладзе і кіруецца ім’.*

Жаргонныя лексемы са сцэрымі канатацыямі могуць набываць статус тэрмінаў камп’ютарных тэхналогій, напрыклад, *вісець, завісаць – hang*. У сваю чаргу ў сферу агульнага ўжывання пераходзяць дэтэрміналагізаваныя адзінкі камп’ютарных тэхналогій, напрыклад, *сабака – значок*. Адбываецца ўзаемаабмен паміж прафесійнымі жарганізмамі і іншымі субстандартнымі лексічнымі падсістэмамі нацыянальнай мовы: іншымі жаргонам і слэнгам. Галоўнай функцыяй прафесійных жарганізмаў з’яўляецца экспрэсіўная. Для іх характэрна наяўнасць эмацыянальна-ацэначных афіксаў літаратурнай мовы, суфіксаў гутарковага стыля, слэнгавых фармантаў. Жарганізацыі садзейнічаюць усе віды семантычнага пераносу. Неабходнай якасцю прафесійных жарганізмаў з’яўляецца лаканічнасць формы.

Працэс упарадкавання спецыяльнай мовы залежыць ад пераадолення моўнай разрозненасці ў прафесійных галінах ведаў, таму сёння першапачатковае значэнне маюць даследаванні, накіраваныя на пераадоленне моўных бар’ераў у прафесійных сферах дзейнасці. У апошні час актыўна працягваецца вывучэнне як працэсу тэрмінаўнікнення, так і замацавання тэрміна ў пэўнай тэрмінасістэме, а таксама выяўляюцца асноўныя механізмы намінацыі, ажыццяўляецца мэтанакіраваная дзейнасць для дасягнення эквівалентнасці перакладу тэрміналагічнай лексікі і для

ўсталявання карэктных міжмоўных адпаведнасцей спецыяльных паняццяў на нацыянальным і міжнародным узроўнях.

Тэрміналогія любой мовы павінна адпавядаць нормам і стандартам сучаснай агульнаўжывальнай мовы, але пры гэтым варта адзначыць своеасабліваць умоў, у якіх фарміруецца тэрміналогія кожнай асобнай галіны. Тэрмін абавязкова звязаны з усёй структурай мовы, ён стабільны, аднак здольны захоўваць традыцыі выкарыстання моўных сродкаў, што абумоўлівае правільнасць выбару тэрміна, спосабу і мадэлі намінацыі, дакладнасць яго ўжывання.

Літаратура

1. Буракова, М. У. Беларуская мова. Тэхнічная тэрміналогія : вучэб. дапаможнік / М. У. Буракова. – Мінск : РІВШ, 2016. – 264 с.
2. Голованова, Е. И. Немецкие заимствования в горнозаводской терминологии Урала (XVIII в.) / Е. И. Голованова // Гуманитар. вектор. Серия : педагогика, психология. – 2011. – № 4. – С. 61–66.
3. Гохберг, Г. С. Информационные технологии : учебник / Г. С. Гохберг. – М. : Academia, 2018. – 416 с.

ЦИФРОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ ДЛЯ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

П. Ю. Говядкова, Д. А. Карамелева

Учреждение образования «Гомельский государственный технический университет имени П. О. Сухого», Республика Беларусь

Научный руководитель Е. В. Войтищенко

Важность использования современных технологий для модернизации образования может показаться очевидной многим. Однако эта особенность часто связана с интенсивным социальным развитием в областях коммуникации и информации, которые являются основным инструментом доступа к знаниям в современном мире. Тем не менее преимущества, связанные с использованием цифровых инструментов, должны быть лучше известны в области образования, поскольку использование этих технологий в изучении языков имеет особое значение. Практика показала, что компьютерные программы изучения языка имеют много преимуществ перед традиционными методами обучения, поскольку они способствуют индивидуализации и интенсификации обучения, повышают познавательную активность, мотивацию и расширяют кругозор, создавая условия для самостоятельной работы. Информационно-коммуникативные технологии (ИКТ) позволяют учащимся устанавливать свой собственный ритм обучения, что является ключевым показателем мотивации.

В настоящее время со стороны некоторых учителей растет интерес к изучению современных технологий, что дает возможность обновить их методы обучения. Чтобы лучше понять, насколько полезными могут быть эти инструменты для обучения языку, необходимо понимать, что они служат только для помощи в решении дидактических задач, проведении дидактических мероприятий, направленных на стимулирование овладения языком посредством создания мультимодальных текстов – текстов, созданных с использованием различных семиотических кодов (KRESS & VAN LEEUWEN, 1996) [1].

Было обнаружено, что студенты становятся более активными и самостоятельными, когда они используют технологии для обучения. Было также обнаружено, что использование технологий предсказывает независимое обучение и что использование